

SFAH

Referat af ordinær generalforsamling i Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie (SFAH)

Tirsdag d. 24. marts 2009 hos ABA, Nørrebrogade 66 D.

1. Dirigent: *Martin E. O. Grunz*.
Referent: *Sara Juul-Olsen*.

Dirigenten konstaterede at generalforsamlingen var indkaldt i rette tid, og dermed lovlig.

2. *Bestyrelsens beretning:*

Det har været en ung bestyrelse med mange nye medlemmer og meget få gamle. Fokus har været et efterslæb af problemer for foreningen. Foreningen startede året med et meget stort underskud og økonomiske problemer, bl.a. grundet *Arbejdernes Historie i Danmark*. Derfor har der været sparerunde i foreningen. Tidsskriftet *Arbejderhistorie* er blevet forkortet og har fået et fastsat sidetal. Der er blevet sparet på produktionen af tidsskriftet samt på porto gennem en opdeling mellem Post Danmark og Citymail. Det har båret frugt, og vi er kommet igennem året med skindet på næsen. Det reviderede regnskab er endnu ikke færdigbehandlet af Revisionsinstituttet, og derfor indkaldes der til ekstraordinær generalforsamling med udsendingen af næste *Arbejderhistorie*.

På arrangementssiden har der været en del. Under Golden Days deltog SFAH med to arrangementer, blandt andet et nyt forsøg med en debat. Der var godt fremmøde, men desværre ingen nye medlemmer. Desuden arrangementer med Iben Bjørnson, der modtog årets Arbejderhistoriepris samt Jens Toftegård,

forfatter til bogen *Kampen om København*, der blev udgivet i efteråret. Grundet sparerunden har vi måttet opgive at afholde arrangementer på Arbejdermuseet og har i stedet brugt Kulturhus Global et par gange, men dog uden den store succes. Så vi kigger videre på de københavnske kulturhuse mv.

Der er udgivet 3 nr. af *Arbejderhistorie*. Der har været en dialog med redaktionen, og vi indstiller til den kommende bestyrelse at afholde lign. møder med redaktionen ang. økonomi og rammer for udgivelsen af tidsskriftet.

Der er udgivet 3 bøger: *Kampen om København* af Jens Toftegård, *Kurs mod Demokrati* af Søren Nielsen Man samt *Giv mig de rene og ranke* af Knud Holt Nielsen (udkom i starten af januar). Vi afholdte en reception for sidstnævntes bog på Blågårds Apotek, det var en stor succes med et stort bogsalg. De andre to bøger har været mindre sælgende, men vi er glade for at have udgivet dem. Der er en enkelt bog på trapperne i løbet af 2009 (EU-antologi), men ellers har vi grundet økonomien sat et foreløbigt stop for udgivelser. Vi anbefaler den nye bestyrelse at alle fremtidige udgivelser skal være fuldt finansierede gennem tilskud og at man overvejer fremtidige udgivelseres muligheder for at sælge i den kommende tid.

Jesper Jørgensen, der har siddet i *Arbejderhistories* redaktion indtil foråret 2009, supplerede om arbejdet med tidsskriftet: Der blev udgivet 2 alm. numre og 1 temanummer om fredsbevægelsen under den kolde krig. Der har været god tilgang af artikler af et godt niveau, om end med en overvægt omkring den kolde krig og efterretningstjenester.

Redaktion:
Karen Westphal Eriksen,
Thomas Wegener Friis,
Iben Vyff

Referee-ordningen har nu fungeret to år. Der har været stor opbakning blandt adspurgte forskere, og det har bidraget til kvaliteten. Det giver dog også ekstra arbejde.

Bestyrelsens beretning blev enstemmigt godkendt.

3. Økonomi

Dette er et specielt punkt, da regnskabet ikke er blevet godkendt. Dette skyldes, at revisoren havde spørgsmål til *Arbejdernes Historie i Danmark 1800-2000*. Kort før generalforsamlingen fortalte revisoren, at han ikke havde set på de øvrige bilag. Vi er derfor nødsaget til at indkalde til en ekstraordinær generalforsamling, der kan godkende det reviderede regnskab. Denne vil blive indkaldt sammen med udsendelsen det næste nummer af *Arbejderhistorie*.

Vi er gået fra en negativ egenkapital på 41.000 til en negativ egenkapital på 4.000 – og det synes vi er helt godt, omstændighederne taget i betragtning. Vi sætter pris på vores sekretær Mogens, som gør et stort stykke arbejde.

Vi vil gerne oprette et internationalt medlemskab, for medlemmer der bor uden for Danmark, da udgifterne til udsendelse af *Arbejderhistorie* til disse er uforholdsmæssigt store. Bestyrelsen foreslår at internationalt medlemskab bliver 100 kr. dyre end det ordinære medlemskab. Vi har i det forløbne år oprettet muligheden for støtte-medlemskab, som primært fagforeninger har benyttet sig af.

Generalforsamlingen tilsluttede sig oprettelsen af internationalt medlemskab og den foreløbige beretning.

4. Indkomne forslag

Bestyrelsen har enkelte forslag til vedtægtsændringer.

Forslagene blev vedtaget enstemmigt, med en ændring af forslaget §11.

5. Valg

a. valg til bestyrelsen: Inge Lise Jensen, Martin E. O. Grunz, Thomas Wegener Friis, Morten Møller, Mette Fenz genopstiller. Britta Thomsen, Mads Einar Nielsen og Darius Monfared opstiller første gang. Alle blev enstemmigt valgt.

b. Valg af revisorer: Henning Grelle og Knud Holt Nielsen genopstiller som revisorer. Lars K. Christensen opstiller som revisorsuppleant. Alle er enstemmigt valgt.

6. Evt.

Ingen punkter.

Referat fra den ekstraordinære generalforsamling den 22.06.2009

Tilstede fra bestyrelsen:

Chris Holmsted Larsen, Jesper Jørgensen (kasserer), Mads Einar Nielsen (næstformand), Martin Grunz (formand)

Fraværende fra bestyrelsen:

Anne Brædder, Britta Thomsen, Inge Lise Jensen, Mette Fentz, Rikke Smedegaard, Thomas Wegener Friis.

Møde start kl. 19.00

Møde slut kl. 20.00

Dirigent: *Martin Grunz*

Referent: *Mads Einar Nielsen*

1. Valg af dirigent

Formanden blev valgt som diri-

gent. Han bød velkommen og konstaterede, at den ekstraordinære generalforsamling var lovligt indkaldt.

2. Valg af referent

Næstformanden blev valgt som referent.

3. Fremlæggelse og godkendelse af årsrapporten

Kassereren fremlagde regnskabet. Overordnet set er økonomien vendt i en positiv retning, men SFAH er stadig sårbar.

Regnskabet har været forsinket grundet kommunikationsproblemer mellem revisoren og SFAH. · *Revisionsprotokollatet*: Egenkapital forbedret grundet 2008-resultatet, men den er stadig negativ med ca. 7.000 kr.

· Punkt 2.4: Den nye opgørelse for regnskabet over *Arbejdernes historie 1800-2000*, giver et underskud på bogen, og dermed er de penge, der skulle være tilbagebetalt bogført under øvrige indtægter. Beløbet skal, ifølge revisoren, være godkendt af Undervisningsministeriet, da hele eller dele af beløbet ellers skal tilbagebetales. Ministeriet har godkendt regnskabet for bogen.

· *Årsrapporten 2008: Ledelsesberetning og -påtegning*: Der er taget højde for den økonomiske situation med en genopretningsplan, hvor udgivelsen af 2 fuldt finansierede bøger og en kontingentforhøjelse gældende for 2009, skal rette økonomien op.

· En nødplan er at udsætte et enkelt nummer af *Arbejderhistorie* fra 2009 til 2010, hvorved der kan spares 40.000-50.000 kr.

· *Bilagskontrollanter*: Der var ingen bemærkninger til bilagene. Fremover vil bilagskontrollanterne blive kaldt for kritiske revisorer, da dette beskriver deres opgave mere præcist.

· *Konklusionen på årsrapporten:* Årsrapporten giver et retvisende billede.

· Herefter gennemgik kassereren poster og noter i resultatopgørelsen i årsrapporten:

· *Tilskud fra FKK:* SFAH har fået udbetalt et gammelt tilskud, da dette ikke var udbetalt, hvilket har været medvirkende til bedring af resultatet for 2008.

· *Produktionsudgifterne på Arbejderhistorie* er faldet pga. forskellige tiltag, som har sikret billigere trykning og layout. Herunder er fastlagt, at *Arbejderhistorie* har 128 sider.

· *Portoomkostningerne* er faldet, da der så vidt muligt udsendes breve samtidigt med udsendelse af *Arbejderhistorie*. Derudover benytter SFAH Citymail i de områder, det kan lade sig gøre.

· *Reklame- og salgsudgifter* er faldet, da 2007 var året, hvor *Arbejdernes historie 1800-2000* blev udgivet, og her var der en udgift på ca. 11.000 kr.

· *Lønudgifterne* er steget i 2008 af flere årsager. Herunder overgangen fra den fhv. sekretær til den nuværende. Der er nu fuldt styr på sekretærstillingen og de tidligere problemer er løst.

· *Revisionsudgifterne* er steget, da der er blevet brugt meget tid på regnskabet for *Arbejdernes historie 1800-2000*.

· *Resultatet for 2008* er ca. 34.000 kr., hvilket er en betydelig forbedring i forhold til 2007-resultatet.

Regnskabet blev godkendt af generalforsamlingen

4. Vedtægtsændringer:

Paragraf 4 ændres således, at elektronisk indkaldelse vil være mulig i fremtiden, da det både går hurtigt og kan spare selskabet penge. Den nye formulering bliver således: "Skriftlig eller

elektronisk indkaldelse med dagsorden udsendes af bestyrelsen, så den er medlemmerne i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen afholdes".

· *Paragraf 5, stk. 5* ændres, så det er tydeligt for enhver, at SFAH er en demokratisk forening. Den nye formulering bliver således: "5. Valg.

Valg af bestyrelsesmedlemmer. Valg af to revisorer og en suppleant."

· *Paragraf 8* ændres således, at den er i overensstemmelse med praksis. Følgende er den ændrede del af paragraffen: "Bestyrelsen konstituerer sig med formand, næstformand og kasserer og fordeler i øvrigt opgaverne imellem sig. Bestyrelsen kan ansætte en sekretær."

· *Paragraf 9* ændres således, at den er i overensstemmelse med praksis. Ethvert medlem kan møde op på generalforsamlingen og stille spørgsmål til beretningen i henhold til vedtægterne og derfor slettes sætningen: "under ansvar overfor den førstkommande generalforsamling".

Alle ændringer blev godkendt af generalforsamlingen

5. Evt.

Ikke noget

Filmrække

SFAH arrangerer i foråret 2010 en filmrække med arbejdshistorisk tilsnit. Den første film var disco-kultfilmen *Saturday Night Fever* og blev vist 19. januar.

Den 9. februar følger en visning af klassikeren *Panserkrydseren Potjemkin* om Rusland på randen af kaos i 1905. Krigen mod Japan er tabt med et katastrofalt resultat for den zaristiske flåde. Oprøret bryder løs, og tager mange retninger. Zardømmet

vakler, men dets modstandere er ikke enige om revolutionens forløb. I Sortehavet begår en socialistisk besætning på panserkrydseren Potjemkin mytteri, og konfronterer det zaristiske politi i havnebyen Odessa.

Panserkrydseren Potjemkin er en sovjetisk propagandafilm fra 1926, og selvom den er baseret på virkelige hændelser fra 1905, er udlægningen strengt loyal overfor den officielle sovjetideologi. Således bliver 1905-oprøret udlagt som en direkte forløber for oktoberrevolutionen 1917, og matroserne bliver martyrer for Sovjetunionen – en stat der endnu ikke var oprettet. Uanset den politisk fastlagte handling var Sergej Eisensteins film et teknisk og kunstnerisk nybrud – og kan sagtens ses udelukkende for de smukke billeder.

Den 9. marts vises både *Danmark for folket* og *Manden der ville være skyldig*. *Danmark for folket* var Socialdemokratiets 1930'er-program, slagsang og en kampagnofilm. Den er dygtigt lavet, og skildrer Socialdemokratiets selvopfattelse som det danske folks sande udtryk, vokset ud af hverdagens vilkår. Udover det partipolitiske indhold, skildres den moderne storby og vandringer fra by til land i en teknik, der var på højde med samtidens kommercielle film.

Manden der ville være skyldig fra 1990 finder sted i en nær fremtid. Den er baseret på Henrik Stangerups roman af samme navn, og tager håndfast greb om tendenser i 1970'ernes "behandlersamfund". I denne dystopi er alt personligt ansvar forsvundet fra det offentlige rum. Men forfatteren Adam Gregor gør oprør ved at insistere på at være skyldig i mordet på sin kone.

Den 13. april står der *Reds* på

plakaten. I det neutrale USA lever den canadiske journalist John Reed i et frigjort og dekadent intellektuelt miljø under Første Verdenskrig. Han og omgangskredsen drømmer om at lægge grunden til en ny verden, hvor deres egen frigjorthed kan udbredes til folkemasserne. Da den russiske revolution bryder ud, ser han muligheden for at bidrage til denne nye verden, og han er til stede i Petrograd, mens bolsjevikkerne griber magten, og skildrer sine oplevelser i bogen 'Ti dage der rystede verden'. Tilbage i USA søger han at udbrede socialismen, men de småpartier, han forsøger at bruge som redskab, bekæmper hinanden mere indædt end kapitalisterne. I stedet drager han tilbage til Rusland og deltager som agitator i borgerkrigene mellem "de røde" og "de hvide". Filmen er et Hollywood-drama, men der optræder interviews med Reeds samtidige, som reflekterer over deres oplevelser.

Filmvisninger afsluttes den 11. maj med *Lille Vera*. I 1988 er Sovjetunionen vaklende. Den officielle politiske linje taler om Glasnost og Perestrojka – åbenhed og fornyelse. Men hvilken retning fornyelsen vil tage, er stadig uforudsigeligt. I den lille provinsby, hvor teenagepigen Vera bor, er der ikke meget tillid til de officielle statslige arbejderparoler blandt arbejderne. Vera længes mod noget andet og mere end det liv, hun kender gennem både forældrene og samfundets låste positioner. *Lille Vera* presede grænserne for censuren i Sovjetunionen, både hvad angik den politiske og samfundsmæssige kritik og skildringen af unges seksualitet.

Alle filmene vises klokken 19.30 i Valby Kulturhus.

Arbejderhistorieprisen

Arbejderhistorieprisen blev uddelt den 22. januar 2010. Prisen blev i år tildelt to afhandlinger, Anne Brædder og Kristian Bruhn Henriksen. Anne Brædder fik prisen for sin specialeafhandling "Kvindebegrebets konstruktion blandt kvindelige bryggeriarbejdere 1949-75" fra Roskilde Universitet. Kristian Bruhn Henriksen fik prisen for sin specialeafhandling "Demokraten – en politisk-ideologisk biografi om den unge Hans Hedtoft" fra Københavns Universitet.

Bedømmelsesudvalget lagde blandt andet følgende til grund:

Udgangspunktet for Anne Brædders arbejde med de kvindelige bryggeriarbejdere er hentes i interessen for industrisamfundets kulturarv. I en arbejderhistorisk sammenhæng fandt de det prisværdigt, at arbejderstiden også tænkes med her, således at den industrielle kulturarv ikke reduceres til bygninger og maskiner. I afhandlingen undersøges, hvordan forestillinger om kvinder har forandret sig i en periode, hvor arbejdet og arbejdsdelingen på de danske bryggerier undergik store forandringer. Et særligt interessant aspekt ved Anne Brædders undersøgelse er hendes påvisning af, at ændrede forestillinger om kvindebegrebet fik betydning for den faglige kamp, som de kvindelige bryggeriarbejdere førte i de tre årtier efter Anden Verdenskrig. Med prisen ønskes samtidig at støtte forskningen i og historieskrivningen om arbejderkvindehistorien. I forlængelse heraf lægges vægt på, at Anne Brædder som en af de få herhjemme har søgt at arbejde videre ud fra Joan W. Scotts tanker om "kønsmegrebet" og i sit eget studie viser værdien af et socialt forankret begreb om

køn, hvor relationerne mellem kønnene sættes i fokus. Det var netop symptomatisk, at de kvindelige bryggeriarbejdere, som sammenlignet med andre grupper af ufaglærte kvinder udgjorde en relativt højtlønnede gruppe, målte sig i forhold til de mandlige bryggeriarbejdere. Det er også interessant at se, hvordan "ligestillingsdiskursen" blev indoptaget i den faglige kamp i løbet af 1960'erne.

Kristian Bruhn Henriksens hovedformål med afhandlingen er at kombinere en biografi over den unge Hans Hedtoft frem til 1935 med en undersøgelse af dennes trusselsopfattelse i 1930'erne, herunder også hvad denne opfattelse havde sit udspring i. Forfatteren tegner et billede af en meget politisk aktiv ung socialdemokrat med store organisatoriske evner, som førte ham til ansættelse inden for den socialdemokratiske partiorganisation. Her havde det internationale arbejde særligt hans interesse, idet han fra 1924-32 var DSU's repræsentant i den Socialistiske Ungdoms-internationale. Ved inddragelse af hidtil ukendt arkivmateriale fra udenlandske arkiver viser Kristian Bruhn, hvordan den indsigt og de personlige kontakter det internationale arbejde gav, var med til at forme Hedtofts trusselsopfattelse i 1930'erne. Nogle af afhandlingens hovedkonklusioner er, at Hedtoft på baggrund af udviklingen i 1930'erne prioriterede kampen for demokratiet højere end kampen mod kapitalismen. Derfor var han en af de første socialdemokrater, der skiftede fra en pacifistisk til en aktiv forsvarslinje; en linje han forsøgte at overbevise partiets ledelse om rigtigheden af. Et andet resultat er afdækningen af Hedtofts me-

get aktive indsats i støtten til det forbudte tyske Socialdemokrati og socialdemokraterne efter 1933, både i Tyskland og i Danmark.

Kristian Bruhn Henriksen har leveret en veldokumenteret og velskrevet biografi over den unge Hedtoft. Afhandlingens resultater kaster både nyt lys over politikerens Hans Hedtofts arbejde og tankegods i Mellemkrigstiden, samt giver nye indsigter til forskningen i den ældre Hedtofts politiske strategier og Danmarks politiske udvikling efter 1945.

Overrækkelsen foregik i Arbejdermuseets festsal, hvor de to prismodtagere fremlagde deres resultater, efterfulgt af spørgsmål fra salen.

Arbejderhistorie

Arbejderhistorie online

SFAH tilbyder nu sine medlemmer og andre interesserede online adgang til tidligere årgange af tidsskriftet Arbejderhistorie. Samtlige artikler trykt i Arbejderhistorie i perioden 1995-2008 er nu frit tilgængelige på selskabets hjemmeside www.sfah.dk og kan downloades i printvenlige pdf-versioner. Her finder du alt fra temanumre om kommunisme og antikommunisme under Den Kolde Krig til artikler om Kooperation, klassekamp og kvindelige industriarbejdere. Alle artiklerne er søgbare via søgebasen bibliotek.dk, og det er selskabets forhåbning, at adgangen til materialet vil øge kendskabet til denne centrale informationskilde i studiet af arbejderbevægelsens historie.

Gå på jagt i de gamle numre og genoplev glemte eller oplev oversete artikler.

Kommende konferencer

Arbejdsliv i forandring

Den 19.-21 maj 2010 afholder Centrum för tillämpad arbetslivsforskning ved Malmö Högskola og Arbetsmiljöhögskolan ved Lunds Universitet samt Forum för Arbetslivsforskning (FALF) konferencen *Arbetsliv i förändring*. Konferencen er tænkt tværvidenskabeligt og henvender sig såvel til humanister, statsskudskabsfolk, teknikere og medicinere. Konferencen skal sætte fokus på forandringsprocesser i arbejdslivet. Det er et felt, der spænder vidt fra emner som globalisering, fleksibilitet til arbejdsmiljø. Konferencen ønsker også at inddrage aspekter som køn, etnicitet, klasse og alder. Den vil identificere udviklinger, men også undersøge, hvordan arbejdslivet fremstilles i kultur og populærkultur.

Interesserede opfordres til at indsende abstracts på cirka en halv side. Forslag til workshops eller sessioner er også velkomne. Abstract skal indsendes før den 19. februar 2010. Det fulde paper indsendes inden den 3. maj 2010.

Konferencen er FALF's tredje konference. De forudgående konferencer har haft emnerne "Hållbart arbetsliv och/eller lönsamhet?" og "Arbetet i människors liv". Begge havde godt 150 deltagere med en bred faglig baggrund i arbejdslivsforskning. Yderligere information findes på FALF's hjemmeside: www.falf.se/konferens Spørgsmål skal rettes til Måns Svensson: Mans.svensson@soclaw.lu.se

Arbejderkunst og industrisamfundets billedet i Norden

Afholdes på Centrum Arbetarhistoria i Landskrona den 10. februar 2010 fra kl. 10.30-18.00.

For to år siden blev der i Sverige afholdt en konference om arbejderkunst i Norden, der tog temperaturen på forskningen på området og konstaterede, at der stadig var en del af gøre. Konferencens bidrag udkom ved det netop overståede årskiftet under titlen "Fram träder arbetaren – Arbetarkonst och industrisamhällets bilder i Norden". Bogen præsenteres ved seminaret i Landskrona i februar. Seminaret henvender sig bredt til forskere, museumsfolk og andre særligt interesserede.

State, Society & Citizen – Cross- and Multi-disciplinary. Perspectives on Welfare State Development

NCoE NordWel og NCoE RE-ASSESS organiserer i samarbejde med Center for Velfærdsstatsstudier ved Syddansk Universitet sommerskole i dagene 15.-20. august 2010. Målet med sommerskolen er at samle ph.d.-stipendiater og etablerede forskere. Seminaret er opdelt i sessionerne:

- *Religion & the Welfare State*
- *Immigration & the Welfare State*
- *The Service Sector in the Welfare State*
- *Agency & Welfare State Development*.

På kurset deltager en lang række internationale forskere herunder: Bernhard Ebbinghaus (University of Mannheim), Bruno Palier (Sciences Po, Paris), Christoph Conrad (University of Geneva),

Gerhard Ritter (Ludwig-Maximilians-Universität München), Gøsta Esping-Andersen (University Pompeu Fabra, Barcelona), Julia Lynch (University of Pennsylvania).

Kurset henvender sig til ph.d.-stipendiater. Pris for deltagelse: 100 €. Spørgsmål rettes til Assistent professor Patrick Emmenegger: emm@sam.sdu.dk, professor Jon Kvist: kvi@sam.sdu.dk eller professor Klaus Petersen: klaus.petersen@hist.sdu.dk.

The Baltic Sea Region and the Cold War

Den 27. – 28. november 2010 afholdes i Tartu i Estland et internationalt seminar. Det vil vende blikket bort fra supermagters spil, og se på den blomstrende forskning, der har været om Østersølandene i de forløbne 20 år. Konferencen indbyder forskere og ph.d.-stipendiater fra Østersøregionen til at indgive forslag til papers inden for områderne:

- International Relations in the Baltic Sea Region
- Social and Economic History of the Cold War
- Cold War Culture
- Military and Security
- Impact of the Cold War on Regional Identity
- Legacy of the Cold War in the Region

Præsentationerne skal være 20 minutter. Opholdet og dele af rejseudgifterne betales af arrangørerne. Forslag til paper og et kort CV skal sendes til Olaf Mertelsmann fra Universitetet i Tartu (omertelsmann@yahoo.co.uk) før 1. maj 2010.

Die Beziehungen zwischen der SED und den kommunistischen Parteien in West- und Südeuropa von 1968 bis 1989

Konferencen arrangeres 9.-10. April 2010 af *Berliner Kolleg für Vergleichende Geschichte Europas* og *Jahrbuch für Historische Kommunismusforschung* om det østtyske kommunistiske partis kontakten til søsterpartier i Vesten. Det sker samtidig med, at årets årbog kommer på gaden. Et af årbogens temaer i 2010-udgaven er netop vestlige kommunistiske partis historie efter 1945. Konferencen stiller skarpt på omfanget og karakteren af SED's påvirkning og udveksling med de vestlige kommunistpartier. I den sammenhæng er der særligt på fokus på politiske cæsurer, som den sovjetiske invasion i Afghanistan 1979. Konferencen behandler ligeledes, hvilken betydning generationsspørgsmål fik i de vestlige partier.

Spørgsmål vedrørende konferencen kan sende til Professor Dr. Bauerkämper (baue@zedat.fu-berlin.de).

8. Internationales Gedenkstätten-treffen Kreisau

For ottende gang sætter øst- og vesteuropæiske historiefordlere hinanden i stævne i general Moltkes gamle gods i Schlesiske Kreisau/Krzystowa. Atter er formidlingen og erindringen af de kommunistiske diktaturer i Østeuropa på dagsordenen. Vi stiller spørgsmålet: Hvordan bliver de historiepolitiske spørgsmål håndteret? Og hvem formidler historien, og hvordan? Årets primære tema vil blive omgangen

med den totalitære erfaring 65 år efter Anden Verdenskrigs afslutning.

Konferencen vil finde sted 24.-27. marts 2010.

Program og tilmelding findes på: www.krzystowa.pl.

Feindkonstruktionen im Kalten Krieg. Interdisziplinäre Perspektiven auf eine brisante zeithistorische Phase

Universitet i Bremens afdeling for Kulturvidenskab indbyder til konferencen fra 25.-27. februar 2010. Konferencen er bygget op omkring sessionerne:

- "Äussere" und "innere" Staatsfeinde
- Wechselseitige Feindzuschreibungen staatlicher und nicht-staatlicher Akteure
- Zur medialen (Re-)Produktion des Feindes
- Die Wirkmächtigkeit staatlich getragener Feindbilder
- Handlungsspielräume vor dem Hintergrund offizieller Feindbilder

Konferencesproget er engelsk og tysk.

Spørgsmål skal rettes til Martina Schiebel (schiebel@uni-bremen.de) eller Yvonne Robel (yrobel@uni-bremen.de).

Strikes and Social Conflicts in the Twentieth Century

Afholdes 17.-19. marts i 2011 i Lissabon. Arrangørerne Institute of Contemporary History (New University of Lisbon), International Institute of Social History (Amsterdam), Archive Edgard Leuenroth (Campinas, Brasil), Centre for the Study of Spain under Franco and Democracy

(Autonomous University of Barcelona) og Maison des Sciences de l'Homme (France) udsender hermed et call for papers.

Konferencen efterspørger papers om arbejdskonflikter, studenter eller landmænds protester eller konflikter, der udviklede sig til krige. Nationale eller internationale sammenligninger er velkomne.

Deadline for forslag: 30. juni 2010

Deadline for endeligt paper: 15. december 2010.

Kontaktinformationer: Instituto de História Contemporânea/Faculdade de Ciências Sociais e Humanas (Universidade Nova de Lisboa) E-Mail: ihc@fcsh.unl.pt

100 års jubilæum for indstiftelsen af 8. marts på den 2. socialistiske kvindekonference i København i 1910

I august 2010 er det 100 år siden, at den 2. internationale socialistiske kvindekonference blev afholdt i København. Konferencens initiativtager og præsident var Clara Zetkin fra det tyske Socialdemokrati. 99 kvindelige delegerede fra 17 lande deltog i konferencen. Heraf kom de 40 fra Danmark. Konferencen blev holdt i Arbejdernes forsamlingsbygning Jagtvej 69. På konferencen diskuteredes emner som: valgret til kvinder, udbygning af den internationale arbejderkvinde-bevægelsen og samfundets omsorg for kvinder og børn. Hvad konferencen er mest kendt for, er dog vedtagelsen af, at der fremover hvert år skulle holdes en international arbejderkvindedag; "8. marts."

"8.marts" har gennem det 20. århundrede haft stor betydning

for markeringen af kvindernes kamp for bedre arbejds- og levevilkår. I 1975 gjorde FN "8. marts" til International kvindedag.

I anledning af 100 året sætter Arbejdermuseet og ABA i samarbejde med SFAH fokus på arbejderkvindernes historie nationalt og internationalt i det 20. århundrede på forskellige måder.

Baggrunden for at vi kan gøre det, er blandt andet, at ABA har det centrale arkivmateriale, trykte beretninger, protokoller, tegninger og fotos fra den internationale kvindekonference, samt materialer, der belyser resten af århundredets arbejderkvindehistorie. En del af disse materialer vil blive præsenteret og gjort tilgængelige for publikum på Arbejdermuseets og ABAs hjemmeside.

Historien vil vi formidle på følgende måder:

- Webhistorie om den 2. internationale socialistiske kvindekonference i København i 1910 og dens temaer, herunder indstiftelsen af den internationale kvindedag. Temaerne følges op i udvalgte perioder med fokus på de danske arbejderkvinders kamp for bedre vilkår igennem det 20. århundrede. Publiceres 8.marts på www.arbejdermuseet.dk
- Udgivelse af tekst og kildesamling til folkeskolen, blandt andet om stemmeretskampen. Udgivelse: maj 2010.
- Udstilling på Arbejdermuseet, åbner 27. august 2010, som er 100 års dagen for konferencen
- En endagskonference om arbejderkvindernes historie nationalt og internationalt 27. august 2010
- Udgivelse af et temanummer af Arbejderhistorie om kvindekonferencen i 1910 og arbejderkvindernes historie. Udkommer 27. august 2010

Afholdte konferencer

9th Aleksanteri Conference, Helsinki

Den 29.-31. oktober afholdt Helsinki Universitets center for russiske og østeuropæiske studier, Aleksanteri-instituttet, deres årlige konference, dette år under temaet *Cold War Interactions Reconsidered* i anledning af 20-året for Berlinmurens fald.

Konferencens mål var at beskue den kolde krig ud fra andet end konflikt og rivalisering; at se på kulturelle, ideologiske og transnationale processer ud fra en tværfaglig tilgang. Dette gav en bred vifte af emner under temaerne: *Interactions and Boundaries, Behind the Scenes and Beyond the State, The Cold War's Effects, The Cold War and the Present* og sidst hovedtemaet, *Reconsidering the Cold War*.

Konferencen startede med *key note speaker* Professor Jadwiga Staniszkis, (tidl. Warszawa Universitet) der gav en interessant gennemgang af begivenhederne omkring den militære revolution (dvs. Forandringer i militærdoktriner) som influerede resten af omvæltningerne i slutning af 1980'-erne – krydret med egne oplevelser fra Polen.

Fredag tale Yale Richmond, tidligere informationsmedarbejder ved US Foreign Service om "How the West Won" – ved hjælp af kulturel udveksling og propaganda, der tillod Vestens værdier at sive ind i østblokken. Bestemt ikke uinteressant at høre om arbejdet fra hestens egen mule, om end lidt ensidigt som forklaringsfaktor.

Professor Jessica C.E. Gienow-Hecht fra universitetet i Køln tog over med en forelæsning om "cultural diplomacy"

som fænomen over tid – en forelæsning hvori pointen var, at den kolde krig skilte sig ganske markant ud ved, det at staterne overtog de kulturelle udvekslingsprocesser, et område der tidligere havde været overladt til udøverne.

Professor Nadia Arbatova, Institute of World Economy and International Relations (IMEMO), Rusland, afsluttede konferencen ved at se fremad omkring relationerne mellem Vesten og Rusland, der til dels stadig præges af skyggen fra den kolde krig.

Udover disse – alle meget interessante – *key note speakers* foregik konferencen med parallelle *sessions*, der var svære at vælge imellem! Undertegnede blev klogere på så forskellige emner som fremstillingen af det sovjetiske rum-eventyr, statslig såvel som ikke-statslig propaganda, aspekter af den kolde krig i den 3. Verden og mediediskurser.

Mange af emnerne var, i tråd med konferencens overordnede mål, "luftige" i forhold til den mere tunge forskning i diplomati og militærstrategier. Helt nyt er det dog ikke længere at sætte fokus på en del af de fænomener og processer, som ikke umiddelbart er til at tage og føle på. De kulturelle, ideologiske og efterretningsmæssige aspekter har det sidste tiår nydt en (velfortjent) opblomstring indenfor koldkrigsforskningen. Til denne forholdsvis nye forskningstradition var 9th Aleksanteri Conference et interessant og givende bidrag.

Underrättelsehistoria under det kalla kriget i Norden

Visbys idylliske rammer tog Gotland Högskola 5.-6. november imod til konference om efterretningshistorie i Østersøområdet under den kolde krig. Konferencen var arrangeret i samarbejde med Forsvarshögskolan i Stockholm og Center for Koldkrigsstudier ved SDU.

Kent Zetterberg, Forsvarshögskolan indledte med at tale over emnet *Sverige under det kalla kriget – förvarningsinstans och forskningsobjekt*, hvor han gjorde status og omtalte flere forskningsprojekter på området. Det evigt tilbagevendende problem er naturligvis kildemateriale. Mens mange af Warszawa-pagten relevante kilder nu er tilgængelige, mente Zetterberg ikke vi nogensinde får de russiske at se. Med amerikanske og britiske kilder kan man dog også komme langt, hvis man interesserer sig for efterretning i Norden. I forlængelse af kildesituationen stillede Zetterberg det meget relevante spørgsmål; hvad er egentlig efterretningshistorie? Det kan indeholde næsten alt, fra kulturelle til militære forhold og spørgsmålet er, om det kan samles til et enkelt forskningsfelt? Det kan det jo nok – men forskerens evige problem er naturligvis, at det er brolagt med hemmeligholdelse.

En af disse er Sam Nilsson, FOKK-projektet (*Försvaret och det kalla kriget*), der præsenterede sin forskning i *T-kontoret som förvarningsinstans och forskningsobjekt*. T-kontoret var en militær efterretningsinstans, der i årene 1946-65 opererede med udenrigs efterretning og forvarsling under ledelse af Thede Palm. T-kontoret benyttede sig

udelukkende af *Human Intelligence*, dvs. agenter, meddelere, mv. blandt folk der rejste i østlandene og medvirkede desuden til at skabe et *stay behind*-apparat i Finland. T-kontoret blev i 1965 slået sammen med en lille afdeling, der kaldtes *Grupp B*, og dermed var det siden berømte og berygtede IB dannet.

Herfra overtog Göran Rydeberg, også fra FOKK-projektet med den anden gren af efterretningstjenestens metoder – *Signal Intelligence. Tillkomsten af FRA och dess första verksamhet till 1945*. FRA (Försvarets Radio Anstallt) er den dertil indrettede svenske institution. Her er kildesituationen lidt mere speget efter 1945, om end god indtil da. Rydeberg kunne fortælle en del om samarbejde med Norge og Danmark og institutionens opbygning under krigsårene.

Værten Michael F. Scholz fra Högskolan på Gotland talte om *Desinformation och aktiva åtgärder under det kalla kriget – även ett hot för Sverige?* – om Sovjetunionen og DDR's bestrebelse på at overbevise det svenske folk om deres landes lyksaligheder, og ikke mindst Vestens fortrædeligheder. Her var brugen af journalister og medier altafgørende for at sætte diskussioner i gang i samfundet. Hvor succesrige de var, er naturligvis et andet spørgsmål, og et af de der er sværest og mest frustrerende inden for forskningen i den ideologiske og kulturelle kolde krig: hvordan måler man påvirkning?

Joakim von Braun, fra *Föreningen Sveriges Öga och Öra* gav ikke svar på dette, men gav til gengæld et lysegrønt håb for de der i fremtiden vil beskæftige sig med efterretningshistorie i Sverige. *Stiftelsen Sveriges Öga*

och Öra – information från underrättelse- och säkerhetstjänsternas veteraner var emnet for hans præsentation af foreningen, der er en oplysningsorganisation om sikkerhedsspørgsmål primært indenfor Sverige og nærområde i 1900-1991. Braun selv har arbejdet med sikkerhedsarbejde i 40 år, bl.a. i en årrække for IB og det svenske sikkerhedspoliti SÄPO. Organisationens mål er at sprede kundskab, hjælpe med kontakter og hjælpe andre videre i deres forskning. Foreningen er i gang med at opbygge bibliotek, arkiv, websted, spionmuseum, etc. og vil have så meget som muligt ud om efterretningshistorien. Dette er et velkomment tiltag indenfor et forskningsområde, der på mange punkter er mørkelagt, og om projektet virkelig tager fart og kommer til at hjælpe forskningen vil blive spændende at følge. De vil også gerne have fat i veteraner, som var der (også udenlandske), så de kan lave generelle interviews, der måske kan bruges i fremtiden – så må vi håbe disse veteraner følger deres eksempel og ønsker at tale.

Hvor konferencens første dag udelukkende drejede sig om Sverige, var dag 2 lagt mere internationalt an. *Thomas Wegener Friis*, *Syddansk Universitet* lagde ud med at tale om *Nye kilder til Danmarks efterretningshistorie*. Friis hæftede sig ved det positive – alt det materiale der er tilgængeligt nu, som ville have været utænkeligt for bare 10 år siden. Særligt Forsvarets Efterretningstjeneste har deklassificeret en del materiale.

Vi præsenteres med forsiden af en FE-rapport fra 1988. Utænkeligt for bare 10 år siden. Vi er begyndt at få adgang nu. De store statslige udredninger (DIIS-

og PET-udredningerne) har hjulpet til med denne proces. Justitsminister Brian Mikkelsen lovede i sommer, at materiale, der har været tilgængeligt for de statslige kommissioner, naturligvis også skal være til rådighed for den øvrige forskerstand. Hvis dette løfte holdes vil den danske efterretningsforskning kunne tage et syvmileskridt fremad.

Undertegnede, *Iben Bjørnsson* fra *Københavns Universitet* fremlagde den nys igangsatte forskning i *De nordiske socialdemokratiers efterretningsarbejde*. Alle socialdemokratierne i Norge, Sverige, Danmark, Island og Finland havde i en eller anden grad antikommunisme på efterkrigsprogrammet. Brødrefolkene stak ofte hovederne sammen og koordinerede den antikommunistiske indsats – og ved endt ph.d.-projekt ved vi forhåbentlig meget mere om dette samarbejdes rammer og indhold.

Wladimir Bulhak, *Institute of National Remembrance (IPN)*, *Polen* talte over emnet *Polish illegal intelligence during the Cold War. An outline of history. One operation in Sweden* om den polske efterretningstjenestes forsøg på at infiltrere det forholdsvis store polske flygtningemiljø i Sverige. Samme aspirationer havde litauisk KGB, fortalte *Kristina Burinskaitė*, *Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania* i et foredrag under titlen *KGB activity against Lithuanian emigrant community in Sweden*. De østlige tjenester handlede ikke blot om efterretning og spionage, men var også politiske og ideologiske institutioner der skulle implementere partiets inden- og udenrigspolitik. Aktiviteten mod immigrantmiljøerne må ses i forbindelse med den ideologiske kamp mod

vesten. Flygtningene var en torn i øjet – de opfordrede til væbnet modstand og arbejdede på at afsløre regimernes forbrydelser. Man prøvede at diskreditere immigranternes mål og idéer, og der blev brugt presse og medier, venskabsforeninger, litteratur, billeder, film, musik og andet der demonstrerede østblokkens storslåede resultater. I det lange løb – som vi ved – uden held.

Konferencens sidste indslag var *Helmut Müller-Enbergs* fra *Die Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik (BStU)*. Müller-Enbergs talte om *“Rosenholz” in Skandinavien. Probleme und Folgen*. Historien om Rosenholz-arkivet er stoffet som spionromaner er gjort af. Hvordan fandt det vej til CIA, og finder det nogensinde tilbage? Müller-Engbergs fremsatte i den forbindelse en interessant påstand: når de skandinaviske lande ikke har bedt om at få udleveret for dem relevante dele af Rosenholz-arkivet, er det fordi, de helst ikke vil vide, hvad der står i det.

Men vi er nødt til at rekonstruere den efterretningskrig, der var mellem 1945-89, for at kunne forstå den europæiske historie.

Solidaritetskonference i Gdansk

Den 12.-13. oktober blev der i Gdansk afholdt en såkaldt solidaritetskonference under titlen *“The End of Cold War. Solidarity as the Beginning of the End of the Communism”* for over 200 studerende fra de nordiske lande, de baltiske lande, Rusland, Tyskland og Polen.

Fra dansk side deltog blandt andet undervisningsminister Ber-

tel Haarder, der fortalte om vigtigheden for historieundervisningen. Han lagde gentagne gang vægt på, at vi skal bruge historie til at lære af fortidens erfaringer, og at det er vigtigt "to forgive but don't forget". Efterfølgende fortalte den polske undervisningsminister, Katarzyna Hall, om de tiltag Undervisningsministeriet i Polen har lavet til at fortælle polske skolebørn om landets samtidshistorie. Det dækker blandt andet en hjemmeside (www.rokhistorii.men.gov.pl – kun på polsk), konkurrencer, konferencer og andet skolemateriale.

Den mest spændende sektion på konferencen var dog historikernes. Her introducerede direktøren for Institutet for National Erindring i Warszawa, Jerzy Eisler sessionen med spørgsmål som: Er koldkrigshistorien én eller to historier? Hvorfor udviklede de østeuropæiske lande sig forskelligt? Skyldtes det fredsbevægelserne, dissidenterne, militæret, økonomien, folkene, ideologiforskelle, de politiske ledere osv.? Hvad var årsagen til den Kolde Krigs afslutning?

De tre historikere, Marion Brandt (Universitet i Gdansk), Thomas Wegener Friis (Syddansk Universitet) og Marcin Zaremba (Universitet i Warszawa) var alle enige om, at der ikke kun er en enkelt faktor, der

forårsagede ophøret af den Kolde Krig. Endvidere var der bred enighed om nødvendigheden af at fortælle den Kolde Krig som én samlet historie, frem for at dele den op i øst- og vestfortællinger. Særligt Marcin Zaremba begrundede det med, at kommunismen ikke kun var et østeuropæisk fænomen. Desværre tog selve introduktionen til historikersessionen en del af tiden, således de tre historikere ikke havde megen tid til at fortælle om det egentlige emne: Andre landes forhold til Solidaritetsbevægelsen. Mht. Solidaritetsbevægelsens effekt i Danmark og Vesten kan det nævnes, at den splittede danske partier indbyrdes samt NATO-landene. I DDR modtog bevægelsen ikke den store sympati, men forskningen viser, at den havde en inspirerende effekt i DDR.

Herefter var det tid til et møde med historiens øjenvidner, hvor fire dissidenter var indbudt. Denne session blev åbnet af hovedarrangøren, der startede med at udtale "I [øjenvidnerne] er historiens helte". Det lagde lidt stilen for den efterfølgende diskussion, hvor ordstyreren ikke fik vidnerne tilbage på rette spor, når de var røget af. Som en særlig gæst var Polens tidligere præsident fra 1990-1995, Lech Walesa, der grundlagde Solidaritetsbevægelsen i Gdansk. Det var en

interessant oplevelse, selvom Walesa var den, der adskillige gange gentog sig selv og konstant skiftede mellem to metaforer, for at beskrive sin egen deltagelse i Solidaritetsbevægelsen.

Anden dagen stod i formidlingens tegn. Her gjorde museumsfolk fra deltagerlandene rede for, hvordan deres museum udstillede den Kolde Krig. En del af oplæggene var en nærmest slavisk gennemgang af de forskellige museers udstillinger, men enkelte kom ind på det interessante spørgsmål om, hvordan og hvorfor de behandlede den Kolde Krig, som de gjorde. Har var særligt det svenske bidrag spændende, hvilket blev leveret af direktøren for det svenske Beredskapsmuseet i Helsingborg, Johan Andree.

Efterfølgende var det de studerendes tur til at være aktive. Her blev der lavet forskellige grupper på tværs af landene. Grupperne fik til opgave at illustrere forskellige problemstillinger, såsom hvordan opfattede østeuropæerne Vesten og omvendt? Til sidst sluttede konferencen af med en fernisering og rundvisning på udstillingen "Ice-Breaking Cube".

Samlet set var det en interessant og velorganiseret konferencé – også selvom der ikke kom så meget nyt for dagen.